

BRAM MOERLAND

Bramhartig

KENNIS VAN HET HART

AnkhHermes

De teksten in dit boek bestaan grotendeels uit verzamelde lezingen en artikelen. Tussen de onderwerpen is af en toe enige overlap. Uitgeverij AnkhHermes heeft ervoor gekozen dit zo te laten.

In verband met de leesbaarheid zijn diverse passages van de uitgeschreven transcripten van lezingen voor dit boek herschreven. De redactie heeft haar uiterste best gedaan dit indachtig het gedachtegoed en de schrijfstijl van Bram Moerland te doen.

Omslag Peter Beemsterboer

Binnenwerk Zeno

NUR 728

ISBN 9789020223125

ISBN e-book 9789020223132

© 2026 Uitgeverij AnkhHermes, onderdeel van VBK|media, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden gereproduceerd, op welke manier dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Uitgeverij AnkhHermes vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

ankh-hermes.nl

Inhoud

Inleiding 8

Voorwoord door Jacob Slavenburg 13

Het Aramees Jezus-gebed 16

Eva, Maria Magdalena en Moeder Maria 19

Gnosis en gnostiek 31

Overige verhalen 127

Het Aramees Jezus-gebed 219

*Ik zie mezelf in de eerste plaats niet als
Bram Moerland maar als een deel van het
leven. Als ik doodga is er een vorm
verdwenen.*

*Het leven heeft zich een vorm gekozen
gedurende bepaalde tijd, zoals een bloem
is uitgebloeid en weer weggaat. Zo was
ik ook een bloem die heeft gebloeid, zo
mag ik hopen.*

Inleiding

Bram Moerland is in 1939 geboren in Sint-Annaland en opgegroeid in een streng conservatief christelijk milieu in Zeeland. Al van jongs af (aan) was hij nieuwsgierig en verbaasd over de geloofsverhalen en de invloed daarvan op iemands gedrag.

Na zijn middelbare school ging Bram in Leiden wiskunde studeren, maar na enige jaren werd hij geboeid door de filosofie, stapte over en werd hij filosoof. Jarenlang werkte hij als docent cultuurfilosofie aan de Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen in Rotterdam, aan de School voor Journalistiek in Utrecht en aan de Stichting Nederlandse Opleiding Hindoe Geestelijke (NOHG) in Nieuwegein. Naar aanleiding van zijn onderzoek naar vroegchristelijke stromingen raakte hij geïnteresseerd in de katharen en schreef er een boek over. Hij was een begranidigd verteller, gaf cursussen in diverse centra in het land, zoals centrum voor Spirituele Wegen, later cen-

trum Lapis Lazuli geheten, Academie voor Geesteswetenschappen in Utrecht, Aquamarijn in Eindhoven en in Werkhoven. Intussen had hij zich ook verdiept in de gnosis, hertaalde het *Evangelie van Thomas*, en schreef een boek over gnosis en gnostiek.

Een aantal jaren organiseerde hij samen met zijn partner een katharenweek in Ussat-les-Bains, waarbij hij een reeks plaatsen bezocht waar de katharen gewoond en geleefd hadden.

Naast zijn boeken, cursussen en lezingen was hij ook erg actief met publicaties op het internet en social media. Naast informatie via zijn eigen websites werden ook veel verhalen en artikelen door anderen overgenomen. Bram wilde graag een aantal van zijn artikelen en verhalen die nog niet in boekvorm verschenen waren, bundelen en uitgeven. Nadat duidelijk werd dat Bram zelf niet meer voor publicatie van zijn eigen werk kon zorgen, heeft hij een paar goede vrienden verzocht om dat van hem over te nemen. Zij zijn op zoek gegaan en hebben een selectie gemaakt die in deze uitgave wordt weergegeven. Deze verzameling hebben zij de titel 'Bramhartig' gegeven. Bram had op zijn eigen website al een verzameling verhalen onder de titel 'Bramhartigheden'. Bramhartigheid is niet alleen een woordspelletje met een knipoog naar het bekende Bijbelverhaal, maar die barmhartigheid is ook een essentieel onderdeel van het gedachtegoed van Bram. Barmhartigheid en naastenliefde is voor iedereen een belangrijk the-

ma en is op dit moment meer dan ooit nodig voor een vreedzaam voortbestaan. In deze context is de 'Bergrede van Zaratustra' dan ook een passend verhaal ter ondersteuning van deze visie.

In de selectie voor deze bundel is het centrale thema gnosis en gnostiek, een onderwerp dat Bram na aan het hart lag. De keuze om te openen en te eindigen met het Aramees Jezus-gebed is ingegeven door de manier waarop Bram Moerland probeerde de oorsprong van een verhaal te doorgronden. Hij was altijd op zoek naar de bron van een verhaal en de context waar het verhaal was ontstaan om de essentie te doorgronden. Het afpellen van de lagen en vervormingen die in de loop van de geschiedenis zijn toegevoegd en zo de kern te onthullen. Het Aramees Jezus-gebed is een bijzonder fraai voorbeeld van zijn werkwijze. Zijn hoop was om op deze manier dicht bij de kern van het verhaal te komen en te ontdekken dat alle kennis al in ons hart aanwezig is.

Kortom, de deelnemers van zijn cursussen en lezingen en lezers van zijn boeken hebben al veel verhalen van Bram Moerland meegekregen, en hopelijk is deze *Bramhartigheid* nog een mooie aanvulling om zijn levensvisie en ideeën over gnosis en gnostiek ter harte te nemen.

Namens Bram Moerland,

Dores Lignac – Ilca Sombroek – Bert Sombroek –
Jan van der Meer

Met de gezondheid van Bram ging het al een tijd niet goed. Na het gereedkomen van het manuscript hebben wij Bram op de hoogte kunnen brengen van het resultaat en de geplande publicatie. Het voorwoord en de inleiding zijn aan hem voorgelezen. Hij was daar zichtbaar erg blij mee. Op 21 augustus 2025 is Bram Moerland overleden.

Voorwoord door Jacob Slavenburg

Bram Moerland is een auteur met een bijzonder talent: hij weet complexe spirituele en filosofische thema's toegankelijk en helder uiteen te zetten. Zijn werk kenmerkt zich door een diepe persoonlijke betrokkenheid én een brede kennis van spirituele tradities, zowel in het Westen als in het Oosten.

Aan het eind van de vorige eeuw raakte hij gefascineerd door de geschiedenis van de katharen, een middeleeuwse spirituele beweging die vaak wordt beschouwd als de laatste vertegenwoordiger van de christelijke gnostiek. Zijn onderzoek resulteerde in 1992 in het boek *Katharen en de val van Montségur*, een studie die sindsdien herhaaldelijk is herzien en uitgebreid. In 2014 verscheen bij Uitgeverij AnkhHermes de rijk uitgewerkte editie *De katharen, de overwinning van de vrijheid*.

Moerlands kennismaking met de katharen vormde een brug naar de bredere wereld van de klassieke gnostiek,

met name de teksten die bekendstaan als *De Nag Hammadi-geschriften*, ontdekt in Egypte in 1945. Deze verzameling oude teksten zou een centrale rol gaan spelen in zijn latere werk. In 2002 publiceerde hij *Schatgraven in Nag Hammadi*, een toegankelijke inleiding tot deze spirituele bronnen, die later werd herwerkt tot *Gnosis en gnostiek, de bevrijding van de liefde*.

Tijdens het eerste decennium van deze eeuw had ik zelf regelmatig contact met Bram. We ontmoetten elkaar geregeld, onder andere bij de bekende gnostiekenner Gilles Quispel. In die periode verscheen ook zijn vertaling van het *Evangelie van Thomas, het weten van een ongelovige* met heldere en toegankelijke toelichtingen bij alle 114 uitspraken. Deze combinatie van vertaling en commentaar is tot op heden uniek in zijn soort.

In de onderhavige bundel zijn fragmenten uit het *Evangelie van Thomas* ruim vertegenwoordigd, maar Moerland put ook uit andere Nag Hammadi-teksten, zoals het *Evangelie volgens Filippus*, het *Evangelie der Waarheid*, en ook andere minder bekende bronnen. Wat zijn aanpak bijzonder maakt, is zijn vermogen om deze teksten te plaatsen binnen een groter spiritueel kader. Hij verbindt westerse gnostiek moeiteloos met oosterse filosofieën zoals het taoïsme, boeddhisme, en in het bijzonder het hindoeïsme, waarbij hij onder meer de *Bhagavad Gita* en advaita vedanta van Shankara betreft.

De bundel opent met een bezinnende interpretatie van het Aramese Onze Vader en bevat verder beschouwin-

gen over vrouwelijke figuren als Maria Magdalena, Eva, en Maria, met scherpe reflecties op de manier waarop de vroege kerkvaders deze vrouwen marginaliseerden. In de daaropvolgende essays beweegt Moerland zich met grote vrijheid door het terrein van de gnostiek, waarbij hij ook eigentijdse en historische stemmen integreert, zoals Jan Luyken, Johannes van het Kruis, Dag Hammarskjöld, en Martinus Nijhoff.

Ook in de meer verhalende bijdragen, waaronder beschouwingen over figuren uit de Arthurlegenden, komt zijn brede belezenheid en spirituele inzicht naar voren. In de opgenomen lezingen herkennen we Moerland als een geboren verteller, die academisch-filosofische thema's op toegankelijke en levendige wijze weet over te brengen.

De centrale thema's in deze bundel – innerlijke bevrijding, autonomie, en kritisch denken over religieuze dogma's – maken het tot een inspirerende en eigentijdse kennismaking met de gnostische levensvisie. Het werk van Bram Moerland nodigt de lezer uit tot zelfonderzoek, bezinning, en het herontdekken van een innerlijke vrijheid die voorbij gaat aan gevestigde geloofssystemen.

Deze teksten zijn nooit eerder gezamenlijk gepubliceerd en dat maakt dit boek zo bijzonder.

Jacob Slavenburg

Het Aramees Jezus-gebed

Vrije hertaling van Bram Moerland

*Bron van Zijn, die ik ontmoet in wat mij ontroert,
Ik geef u een naam opdat ik u een plaats kan geven
in mijn leven.*

Bundel uw licht in mij – maak het nuttig.

*Vestig uw rijk van eenheid nu,
Uw enige verlangen handelt dan samen met het
onze.*

*Schenk ons wat we elke dag nodig hebben aan brood
en aan inzicht.*

*Maak de koorden van fouten los die ons vastbinden
aan het verleden,*

*Opdat wij ook anderen hun misstappen kunnen
vergeven.*

Laat oppervlakkige dingen ons niet misleiden.

*Uit u wordt geboren:
de alwerkzame wil,
de levende kracht om te handelen,
en het lied dat alles verfraait
en zich van eeuw tot eeuw vernieuwt.*

TOELICHTING

Aramees was de taal die Jezus sprak. Je mag op goede gronden veronderstellen dat de Aramese versie van het Jezus-gebed dicht bij het oorspronkelijk door Jezus uitgesproken gebed staat dan het 'Onze Vader', zoals dat overgeleverd is in de kerkelijke traditie.

God, als bron van alle zijn, is hier dus niet in de hemel, zoals in het kerkelijke 'Onze Vader' maar in het hart van de mens, het kenmerk bij uitstek van het gnostische christendom uit de eerste eeuwen. Als we in ons hart geraakt worden door wat ons in het hier en nu omringt, zowel de natuur, de kosmos als de medemens, dan is dat een intieme ontmoeting met het alomtegenwoordige goddelijke.

Dit Jezus-gebed benadrukt de oorspronkelijke eenheid tussen God en de mens, en het wil die eenheid bevestigen, of herstellen waar die verstoord is geraakt.

Als we in ons hart geraakt worden door wat ons in het hier en nu omringt, zowel de natuur, de kosmos als de medemens, is dat een intieme ontmoeting met het alomtegenwoordige goddelijke.

De ontmoeting met het goddelijke in het hier en nu is ook in overeenstemming met God als 'de Aanwezige' in het Oude Testament.

De openingszin in de Latijnse versie, 'Onze vader die in de hemelen zijt', past niet in de toenmalige joodse voorstellingswereld, maar is later ontstaan onder invloed van de Griekse dualistische filosofie, die God transcendent, 'gans anders' gemaakt heeft, verheven boven de aardse werkelijkheid. Het is niet waarschijnlijk dat Jezus die opvatting kende, laat staan deelde.